

Beypazarı Aile Yapısında Boşanmalar Nedeniyle Ortaya Çıkan Çözümlerde Dijital Teknolojinin Etkisi*

The Effect of Digital Technology on the Dissolution of Beypazarı Family Structure Due to Divorces

Tülay UĞUZMAN*, Doğaç AÇIKEL**, Giray GÜVENEN***, Selef Yüstra PARMAK****, Sinem ÜNLÜ*****

Öz

Hızla değişen dünyada toplumların sosyoekonomik ve kültürel yapıları da dönüşmektedir. Dünyanın bu değişimi/dönüşümü, tüm toplumların, doğal olarak Türkiye'nin de toplumsal yapısını etkilemektedir. Toplumsal yapıdaki değişim ve dönüşümlerden göze çarpan biri de boşanmalardır. Boşanma olgusu başta sosyoloji olmak üzere diğer birçok bilim ve disiplinin inceleme odağında yer almaktadır. Örneğin psikoloji boşanmayı daha çok bireysel süreçler açısından ele alırken hukuk aynı konuyu yasal düzlemde incelemektedir. Sosyoloji ise toplumun bir kurumu olan ailenin, diğer kurumlara ilişkisine yoğunlaşarak değişim ve dönüşümü açısından ilgili süreçleri konu edinir. Bu çalışmada, Beypazarı aile yapısında boşanmalar nedeniyle aile kurumunda görülen çözümlerin nedenleri, katılımcılarımızın deneyimlerinden hareketle aydınlatılmaya çalışılmıştır. Alan araştırmasıyla gerçekleştirilen çalışmada nitel yöntem kullanılmış; veriler aynı zamanda makalenin yazarı da olan beş kişilik bir araştırma ekibinin, Haziran-Ağustos 2024 aylarında yöreye yaptıkları beş ayrı ziyaret sırasında sürdürdükleri gözlem, görüşme ve örnek olay toplama teknikleri sayesinde elde edilmiştir. Araştırmanın örneklemini, boşanmış ve yakın çevresinde boşanmalara tanıklık etmiş kişiler oluşturmaktadır. Bu kapsamda yapılmış olan çalışmada yirmi üç kişi ile çeşitli zamanlarda ve mekânlarda derinlemesine görüşmeler yapılmış, katılımcıların anlattığı örnek olaylar dinlenerek not edilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler dijitalleşme ve boşanma literatüründen yararlanılarak analiz

* Başkent Üniversitesi II. Ulusal Sosyolojinin Geleceği, Geleceğin Sosyolojisi Kongresi Özet Bildiri Kitapçığı, Ankara 29 Eylül 2024.

* Prof. Dr., Başkent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi. E-posta: tuguzman@baskent.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5637-9238

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Başkent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, E-posta: dacikel07@gmail.com, ORCID: 0009-0000-6030-8347

***Yüksek Lisans Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. E-posta: guvenen.gir@gmail.com, ORCID: 0009-0007-6851-6088

**** Lisans Öğrencisi, Başkent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, E-posta: selefysuraparmak@gmail.com, ORCID: 0009-0000-2269-6545

***** Lisans Mezunu, , Başkent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, E-posta: sinunlu71@gmail.com, ORCID: 0009-0004-0497-0204

◇ Alan Editörü / Field Editor: Birsen ŞAHİN KÜTÜK

edilmeye çalışılmıştır. Verilerin analizinde tematik analiz kullanılmış, katılımcıların verdikleri cevaplardaki ortak temalar belirlenerek sunulmuştur. Yapılan çalışmada boşanmayı etkileyebilecek ya da boşanma olgusu ile ilişkilendirilebilecek altı tema karşımıza çıkmaktadır. Bu temalar; ekonomik etkiler, teknoloji ve eşi aldatma sonrası boşanma, boşanmada ailedeki çocukların etkisi, boşanmada kök ailenin etkisi, boşanma ve şiddet, boşanma sonrası çevrenin bakış açısı olarak ifade edilebilir.

Anahtar sözcükler: Beypazarı, aile, boşanma, dijitalleşme, toplumsal yapı.

Abstract

In a rapidly changing world, the socio-economic and cultural structures of societies are also undergoing transformation. This change/transformation in the world is affecting the social structure of all societies, including Turkey. This study explores family breakdown in Beypazarı due to divorce, based on participant experiences. Data were collected through qualitative methods by the five-member research team during five visits to the region between June and August 2024, using observation, interviews, and case studies. The sample includes divorced individuals and witnesses of divorce in their circles. Twenty-two in-depth interviews were held at various times and locations; participants' stories were recorded. The data obtained from the interviews were analysed by making use of the literature on digitalisation and divorce. Thematic analysis was used in the analysis of the data, common themes in the answers given by the participants were determined and evaluations were presented. In the study, six themes that may affect divorce or that can be associated with the phenomenon of divorce appear. These themes are; economic effects, technology and divorce after infidelity, the effect of children in the family in divorce, the effect of the root family in divorce, divorce and violence, and the perspective of the environment after divorce.

Keywords: Beypazarı, family, divorce, digitalization, social structure.

Giriş

Boşanma olgusu başta sosyoloji olmak üzere diğer birçok bilim ve disiplinin inceleme odağında yer almaktadır. Örneğin psikoloji boşanmayı daha çok bireysel süreçler açısından ele alırken hukuk aynı konuyu yasal düzlemde incelemektedir. Sosyoloji ise toplumun bir kurumu olan ailenin, diğer kurumlarla ilişkisine yoğunlaşarak değişim ve dönüşümü açısından ilgili süreçleri konu edinir. Toplumun kültürel ve sosyal değerlerinin sürdürülmesi ve aile yapısının çözülmesinde boşanmaların bir risk olarak görülmesi, son zamanlarda tartışılan konular arasına girmiştir. Boşanma, toplumu oluşturan bireylerin üzerinde gerek psikolojik gerek ekonomik gerekse sosyal açıdan çeşitli olumsuz etkiler oluşturabildiği gibi toplumun genel yapısında da bozulmalara yol açabilmektedir. Boşanmanın hem bireysel hem de toplumsal öneminden dolayı gerek ulusal gerekse uluslararası alanda hemen hemen her ülke boşanmaya dair verileri düzenli olarak toplamakta ve yayınlamaktadır.

Bu makaleye temel teşkil eden bu çalışmada, aile kurumunun toplumsal yapı içindeki önemi ile ilgili görüşlerden hareketle boşanma olgusu incelenmiştir. Araştırmada boşanmanın bu çok boyutlu yönü, alanda yapılmış olan mevcut çalışmalarla karşılaştırılarak sunulmaya çalışılmıştır. Araştırmada, geleneksel bir toplumsal yapıya sahip olduğunu rahatlıkla söyleyebileceğimiz Beypazarı'ndaki boşanmalar incelenmiş, bireylerin boşanma deneyimlerinin yanı sıra dijitalleşmenin aile yapısına ve boşanmaya etkisi de soruşturulmuştur. Analizler yapılırken tematik analizden yararlanılmış ve katılımcıların verdikleri cevaplardan ortak temalar oluşturulmuştur.

Kuramsal Çerçeve

Ankara'nın ilçelerinden biri olan Beypazarı; şehrin 100 Km. kuzeybatısında yer alan, 2023 yılında yayınlanan nüfus sayımı ve Beypazarı Kaymakamlığı 2024 verilerine göre, 24.146'sı erkek 24.412' ü kadından oluşan toplam 48.558 nüfuslu bir ilçedir. Beypazarı, özellikle bölgenin mimari dokusu, yerel ürünleri ve geleneksel yapısıyla İç Anadolu coğrafyasının kültürel bir temsilcisidir. Beypazarı'nın kültürel hafıza mekânları olarak Beypazarı Kent Tarihi Müzesi, Beypazarı Kültür ve Tarih Müzesi, Cahide Gürsoy Müze Evi, Türk Hamam Müzesi, Beypazarı Yaşayan Müze, Anadolu Açık Hava Müzesi Yaşayan Köy ve Beypazarı Süreyya Özkan Gaz Lambası Müzesi, yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çeken bir kültürel miras olarak karşımıza çıkmaktadır.

Beypazarı halkı, yenilik ve değişimlerden ayrıca teknolojiden geniş ölçüde yararlanmak ile birlikte geleneksel kültürüne bağlı ve kültürünü kendine özgü toplumsal yapısı içerisinde sürdürmeye devam eden bir yerleşim birimi olarak değerlendirilmektedir. Yöre halkı geçimini çoğunlukla tarım faaliyetleri ile uğraşarak sağlamakta, özellikle hafta sonu açık olan esnaf dükkânlarında faaliyet göstererek, tarlalarından elde ettikleri ham maddelerden ürettikleri çeşitli yiyecekleri, içecekleri ve tatlıları satarak hayatlarını devam ettirmektedir. Özellikle kadın esnafa destek sağlanan Beypazarı ilçesinde, satıcıların çoğunluğunu kadınların oluşturduğu; baharatların, el işlerinin, bitkisel ürünlerin satıldığı bir pazar alanı da bulunmaktadır. Gümüş ve gümüş telkâri işçiliğinin güzel örneklerinin satıldığı “gümüşçü çarşıları” da şehrin dokusuna ayrı bir özellik katmaktadır.

Beypazarı'nın toplumsal yapısını inceleyen çalışmalara baktığımızda, bu çalışmalardan bazılarının turizm ile ilgili olduğunu görmekteyiz. Aklanoğlu'nun (2010) yaptığı çalışmada, Beypazarı'nın doğal ve kültürel özellikleri, kültür turizmi bağlamında incelenmiştir. Uslu ve Kiper'in (2006) makalesinde ise yine turizm konusu, halkın farkındalığı üzerinden ele alınmaya çalışılmıştır. Çetin'in makalesinde (2009) ise turistler ve yerli halkın etkileşimi, kültürel ve ekonomik etkileri bağlamında tartışılmıştır. Bunların dışında şehrin mimari yapısının araştırıldığı çeşitli makaleler, literatür içerisinde karşımıza çıkmaktadır. Buna örnek olarak araştırmacı Gültekin'in (2007) geleneksel konut dokusu ve Beypazarı'nın geleneksel konutlarının sürdürülebilir korunması hakkında yazdığı makaleden söz edilebilir.

Beypazarı'nın toplumsal yapısının ve bu yapının değişiminin detaylı şekilde incelendiği “Beypazarı'nda Sosyal-Kültürel Yapı ve Değişme” isimli çalışmada ise Uğuzman (2000 b), ilçede muhafazakâr bir sosyal kültürel yapı olduğunu, bu yapı içinde bireylerin değişimlere karşı açık ve istekli olduklarını, yine aynı yapı içinde aile kurumunun önemini, ailelerin değişimlere karşı açık ve istekli olduklarını ancak bu açıklığın ancak ailenin sosyal ve kültürel yapısının izin verdiği ölçüde olabileceğini ifade etmektedir. Uğuzman konuya ve yöreye ilişkin bir başka tespitinde ise 2000'li yıllarda ailenin korunması konusunda Beypazarı'nda büyük bir gayretin olması ile beraber, geleneksel Beypazarı evlerinde yaşayan geniş ailelerin töreleri uygulayarak aile içinde, belli aralıklarla toplanarak yaptıkları akraba günleri ile akrabalık çevrelerinde, bir arada ve birbirlerine yakın olmaya özen gösterdiklerini dile getirmiştir. (2000 a) Uğuzman'ın yirmi üç yıl sonra, 2023 yılında, bir revisit çalışma yapmak üzere tekrar yöreye giderek araştırma yaptığı bir başka çalışmasının sonuçlarından bir kısmını özetlediği bir bildiri de ise (BUSOC 2023); yörede eğitim düzeyinin yükselmesi, kadının çalışma hayatına girmesi, ailenin geleneksel geniş aileden çekirdek aileye doğru evrilmesi, aile içi rol ve statülerin farklılaşması vb. birçok etken yüzünden Beypazarı'nda boşanmalar konusunda göze çarpan bir artış olduğunu tespit etmiştir.

Basına sık sık yansıdığı, tarafımızdan da gözlemlendiği ve TÜİK'in illere göre boşanma verilerini incelediğimizde de gördüğümüz üzere boşanma olayları, son yıllarda ülkemizde oldukça hızlı bir artış göstermiştir ve bu artış aynı hızla devam etmektedir. Yine TÜİK'in 2023 verilerinden anlaşıldığına göre Ankara, 2,48 oranla Türkiye'de boşanmanın en çok olduğu on il arasındadır. Beypazarı'nın hem Ankara'ya bağlı bir ilçe olması, hem de coğrafi olarak yakınlığı, aynı zamanda boşanma sayılarındaki artışın burada da belirgin olarak karşımıza çıkması, bu araştırmanın gerçekleştirilmesinin temel dinamikleri olmuştur. Bu arada yörenin yirmi üç yıl önceki dönemdeki toplumsal yapısının bilimsel bir çalışma ile de tespit edilmiş olmasının yapılacak değerlendirme ve yorumlamalarda sağlayacağı kolaylıklar da dikkate alınmıştır.

Literatürde boşanma olgusu ile ilgili olarak yapılmış çalışmalara baktığımızda, boşanma nedenleri olarak kültürel farklılıklar, sosyo-ekonomik düzey farklılıkları, aldatma ve şiddet vb. konular karşımıza çıkmaktadır. Özellikle boşanma nedeni olarak ifade edilen “şiddetli geçimsizlik” yaygın bir şekilde karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım, 2004, s. 75). Boşanma kararlarını etkileyen diğer unsurlar ise kadınların ve erkeklerin gerek ekonomik gerek duygusal olarak beklentilerinin karşılanmamasından kaynaklanmaktadır. Evlilikte beklenti düzeyleri ile boşanma kararları arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu, bu yayınlarda dile getirilmektedir (Aktaş ve Uray, 2021, s. 22).

Erken yaşta yapılan evliliklerde evlilik bilincinin yeterince olmaması, evliliğin getirdiği sorumluluğu üstlenememek gibi etkenler de boşanmaya neden olabilmektedir. Ayrıca evlilikte yaş farkı kuşak çatışmasına da yol açarak boşanmalara sebep olabilmektedir (Kaya ve Eren, 2020, s. 721). Boşanmaların daha çok evliliğin ilk yıllarında karşımıza çıktığına ilişkin olarak yapılan ortak gözlemler, TÜİK'in

boşanma istatistiklerine göre boşanmaların büyük bir kısmının evliliğin ilk beş yılında gerçekleşmekte olduğuna dair verileri (2023) ile birleştğinde daha da anlam kazanmaktadır.

Boşanmayı etkileyen diğer bir unsurun ise evlilik türü olduğunu söyleyebiliriz. Evlilik ilişkisinin görücü usulü, severek-anlaşmalı veya kaçarak kurulması, boşanma olgusunu etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan çalışmalarda görücü usulü ile yapılan evliliklerde, ailenin evlilik süreçlerine etkisinin arttığı, bu durumun aile içinde çatışmalara yol açabildiği belirtilmektedir. (Yıldırım, 2020, s. 30) Sosyal çalışmacılarla yapılan başka bir çalışmada ise benzer bir şekilde ailenin müdahalesinin boşanmalarda önemli bir faktör olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanında eşler arasındaki saygı ve sevginin bitimi, eşlerin birbirlerine üstünlük kurmaya çalışmaları, sadakatsizlik, güven eksikliği, cinsel sorunlar, kötü alışkanlıklar ve ruhsal problemler, boşanmaya yol açabilecek diğer faktörler olarak değerlendirilmektedir (Yüce ve Yaman, 2022, s. 853).

Boşanma sonrasında yaşanan deneyimler, her iki cins açısından da zorlu olabilmektedir. Bu arada boşanma sonrasında yaşanan deneyimler de toplumsal cinsiyete göre farklı olabilmektedir. Özellikle geleneksel, ataerkil bir yapıda kadınların, boşanma süreçlerinden daha olumsuz bir şekilde etkilenebilmekte olduğuna ilişkin gözlemler oldukça çok sayıdadır. Bu perspektifte yapılan çalışmalara baktığımızda; kadının eğitim durumunun yüksek olmasının, belirli bir gelirin olması, özgüveninin yüksek olmasının, kendi ayaklarının üstünde durabilmesinin, bağımlılığı azaltarak boşanma kararını daha kolay bir şekilde almasını sağlayabildiği görülmektedir (Can ve Aksu, 2016: 898).

Yapılan araştırmalara bakıldığında kadınların özellikle fiziksel veya sözlü şiddete maruz kalma olasılığının erkeklere göre daha fazla olduğu, bu durumun kadınların boşanma oranlarıyla ilişkili bulunduğu görülmektedir (Aktaş ve Küçükkaragöz, 2018, s. 168). Çocuğun bakımı ve eğitiminin kadının yükümlülüğüne bırakılması ve kadınların yaşadıkları psikolojik baskılar da boşanma sonrası kadınların yaşadığı olumsuz deneyimler olarak ele alınabilmektedir (Uğur, 2014, s. 322).

Boşanma sonrasında erkeklerin durumuna baktığımızda ise onların da hem maddi hem de duygusal açıdan bazı olumsuz etkilerle karşılaştıklarını söyleyebiliriz. Boşanma sonrasında nafaka ödeme, çocukların maddi ihtiyaçlarının karşılanması gibi yükümlülükler erkekler açısından olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir (Aktaş, 2018, s. 26).

Boşanma, eşleri olduğu gibi çocukları da etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Boşanmanın çocuk üzerinde çoğunlukla negatif etkileri olduğu çeşitli yayınlarda bildirilmektedir. Bu negatif etkiler, çocuğun düzeninin değişmesi, ebeveynlerden birinin evden ayrılması yüzünden çocuğun aileden aldığı desteğin azalması, ayrıca akademik başarısının bu durumdan etkilenecek düşmesi vb.'dir. Bu etkiler, boşanmaya bağlı sosyo-ekonomik problemler olarak ele alınabilir. Bunun aksine bazı yayınlarda boşanmanın çocuk üzerinde bazı pozitif etkileri olabileceği de belirtilmektedir. Bu pozitif etkilerin başında, evdeki çatışma hâlinin sona ermesi gelmektedir (Erdim ve Ergün, 2016, s. 80). Boşanma sürecinde çocuğun ya da çocukların büyükler tarafından bu yeni duruma hazırlanmasının öneminden de bahsedilmekte olan bazı yayınlar mevcuttur. Bu yayınlarda boşanma sonrasında çocuk ile bu durumun yeterli bir şekilde konuşulmuyor olmasının, çocuğun olaylardan kendini sorumlu tutmasına ve utanmasına yol açabilmekte olduğunun altını çizilmektedir (Sancaklı, 2014, s. 99).

Günümüzde toplumsal yapının ve toplumsal ilişkilerinin değişimi konusunda teknolojinin ve özellikle dijitalleşmenin önemli bir rolünün olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Dijitalleşme süreçlerinin etkisini, pek çok alanda olduğu gibi aile yapısının değişimi ve dönüşümünde de görebilmek mümkündür.

Dijitalleşme kavramı, “elde edilen verilerinin sayısallaştırılması ve bunun sonucunda çeşitli platformlarda yer edinme süreci” olarak ifade edilebilir (Karakaş vd., 2009, s. 39). Günümüzde sosyal medya platformları dijitalleşme süreçlerinin bir parçası olarak toplumsal ilişkileri değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Bu nedenle toplumsal mekân kavramının değişerek artık sanal mekânlarda daha çok rastlanılır olduğundan bahsedebiliriz. Kent mekânlarından farklı olarak sanal mekânlarda inşa edilen, gerçek yeni bir kimlik oluşturulabilmekte oluşturulan bu yeni kimlik, ulus aşırı ve merkezizetsiz bir özelliği sahiptir (Özcan ve Keskin, 2020, s. 2218).

Dijitalleşmenin görünümünden olan sosyal medyayla birlikte geçmişte yüz yüze kurulan ilişkiler değişmekte ve teknolojinin ürettiği yeni ilişki tarzları ortaya çıkmaktadır. Nitekim sosyal medyanın sunduğu bir takım olumlu imkânlar olmasına karşın aşırı sosyal medya kullanımının romantik ilişkileri

olumsuz bir şekilde etkileyebilmekte olduğu da bazı yayınlarda ifade edilmektedir (Dursun ve Özkan, 2019, s. 481).

Yöntem

Bu araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Çalışmaya veri sağlamak üzere, bölgede yaşayan yerli halk ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Görüşme formundaki sorular araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Sorular demografik, aile, evlilik ve boşanma sürecine ilişkin açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. 03.07.2024 tarihinde 356526 sayılı Sosyoloji Bölümü yazısı ile Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne Etik Kurul Onayı almak üzere yapılan başvurunun ve Başkent Üniversitesi Akademik Değerlendirme Koordinatörlüğü Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler ve Sanat Alan Araştırma Kurulu'nun 08.07.2024 tarih ve 17162298.600-186 sayılı onayının alınmasının ardından çalışmanın alan araştırması aşamasına geçilmiştir. Bu kapsamda ilk kez 08.06.2024 ve 09.06.2024 tarihlerinde, planlanan araştırmanın ön görüşmelerini yapmak üzere yöreye gidilmiş, Beypazarı Belediye Başkanı'na yapılmak istenen araştırma projesi ile ilgili bilgiler verilmiştir. Daha sonra, Başkanın ve Belediye Çalışanlarının, ilk etapta görüşebileceğimiz, yörenin yerlisi olan ve yöre kültürü hakkında söyleyecek sözleri olabilecek kişiler ile bizleri bir araya getirebilecek, kılavuzluk edebilecek kişilerle tanışılmıştır. Bu klavuz kişiler konuya ilişkin görüşlerini belirtmiş ve daha sonra araştırma amaçlarına uygun görüşebileceğimiz kişilere yönlendirme yapmışlardır.

Gerçekleştirilen araştırmada Beypazarı'nda yaşayan yerli halk arasından kartopu tekniği kullanılarak belirlenen, on sekiz yaşından büyük, yirmi üç katılımcı ile çalışılmış, bu kişilerle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılar için bir cinsiyet sınırı konulmamış, araştırmanın verileri araştırılan bölgedeki halkın yaşantılarından ve deneyimlerinden hareketle elde edilmiştir. Bu noktada araştırmanın diğer bölgeler için bir genelleme yapmaktan çok bölgeye özgü dinamiklerle ve toplumsal yapıyla sınırlı olduğu söylenmelidir. Araştırma sahası 13.07.2024-14.07.2024, 20.07.2024, 21.07.2024, 27.07.2024-28.07.2024 tarihlerinde, hafta sonlarını değerlendirerek yöreye gerçekleştirilen dört ayrı ziyaret ile gerçekleştirilmiştir. Son aşamada ise yapılan tüm değerlendirmeleri toparlamak adına 31.07. 2024- 01.08.2024 tarihlerinde bir ziyaret daha yapılmıştır.

Toplanan verilerin analizi için ise Corbin ve Strauss (2008) tarafından önerilen *açık kodlama* (İng. open coding), *eksenel kodlama* (İng. axial coding) ve *seçici kodlama* (İng. selective coding), adım adım uygulanmıştır. Bu yöntemler, alt temaların sistematik bir şekilde yapılandırılmasını sağlamıştır. Analiz sırasında oluşturulan tema ve alt temalar bir araştırmacı tarafından tekrar denetlenmiş ve oluşabilecek anlam kaymaları ya da yanlış kodlamaların önüne geçilmiştir. Böylece araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği açısından kodlamaların denetimi yapılmıştır.

Araştırmanın Problem Cümleleri

Çalışmanın Beypazarı'ndaki bireylerin yaşadığı boşanma sürecinin nedenleri ve sonuçlarını araştırmak, bu sürecin dijitalleşme ve Beypazarı'nda değişen aile yapısı ile olan karşılıklı etkileşimlerini göstermek adına önemli olduğu düşünülmekte ve ayrıca bu konudaki literatüre özgün katkı sağlaması beklenmektedir. Araştırmada Beypazarı'nda boşanma deneyimleri yaşayan yerli halkın boşanmasını etkileyen toplumsal nedenlere, boşanmalarda dijitalleşmenin etkisine, bireylerin boşanma sürecinde yaşadıkları deneyimlere, Beypazarı'ndaki aile yapısının bu durumdan nasıl etkilendiğine ve bu aile yapısının boşanmalar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerine odaklanılmıştır.

Araştırmanın ana problemi, "Beypazarı'nda son yıllarda artan boşanma olaylarının nedenleri nelerdir?" şeklinde ifade edilebilir,

Araştırmanın alt problemlerini ise şunlardır;

1. "Beypazarı'nda yaşayan kadın ve erkekler; boşanma öncesi, boşanma sonrası ve boşanma esnasında hangi güçlükleri, olayları deneyimlemektedirler ve bu olayların altında yatan toplumsal nedenler nelerdir?"

2. “Beypazarı halkı boşanma olgusunu nasıl algılamaktadır?”
3. “Beypazarı’ndaki aile yapısı dijitalleşmeden nasıl etkilenmektedir, dijitalleşme etkisiyle oluşan boşanma deneyimleri nelerdir?”
4. Boşanmalarda, boşanan gençler üzerine ailelerinin olumlu ya da olumsuz etkileri ve katkıları var mıdır?

Bulgular ve Analiz

Araştırmamızın sonuçlarına dayalı olarak Beypazarı’nda günümüzde sıklıkla karşımıza çıkan boşanma olaylarının nedenlerine yoğunlaştığımızda, karşımıza altı farklı tema çıkmaktadır. Bu temaların analizi bizlere yöredeki boşanma deneyimlerine ekonominin etkileri, eşi aldatma, psikolojik rahatsızlıklar, çocuk, kök aile ve şiddet temelli olduğunu göstermektedir. Katılımcılarla yaptığımız derinlemesine görüşmelerde her bir temanın dijitalleşme ile kesiştiğini görmek mümkün olmuştur.

Ekonomik Etkiler ve Boşanma

Çalışmamızda katılımcılarımızın mülakatlarda verdikleri cevaplar incelendiğinde, öncelikle ekonomik bağımlılıktan kaynaklı olan sorunların ön plana çıkarıldığı görülmüştür. Bu konuda bazı katılımcılar şunları söylemişlerdir.

Kadın çalışmıyorsa ekonomik sıkıntı yaşar. Zaten boşanırken [erkekten] istenilen şeyler de o yüzden. Hem sen beni rezil et, hem aldat, hem boşa, hem de imza iste. Atmaz ki ondan sonra onu süründürür. Ondan sonra [erkek] bir daha evlenemez. Birinde duymasa birinde duyacak. Bu bana böyle etti de boşadım bunu. Demeyecek mi? Diyecek. (K1)

Boşanma sonrası ekonomik olarak sorunlar yaşanır ama ben yaşatmadım kızıma. İşimiz de çok, her şey bol. (K2)

Çoğu insanlar ekonomik sebepler yüzünden boşanıyorlar. (K7)

Katılımcılar, boşanmalarda ekonomik faktörlerin rol oynamasının yanı sıra boşanma sonrasında ekonomik sıkıntılarının kadın ya da erkek fark etmeksizin, ama kadın için daha çok olmak üzere yaşandığını ifade etmektedirler. Özellikle evliliğin bitiminde, bireylerin tekrardan kök ailesinin evine geri dönüp dönmeyeceği konusu, ailelere ve bireylere göre farklılık göstermektedir ve bu durum, ekonomik koşullarla doğrudan ilişkilidir. Bu farklılaşmayı, katılımcılarımızın verdikleri yanıtlarda açıkça görmek mümkündür. Örneğin K 1 bu konuda şunları söylemektedir:

[Kadın] kendi ayaklarının üstünde durmaya çalışıyor. Anne babaya muhtaç olmayacak, belki annenin geliri de azdır. Aile desteklemeyebilir. Şimdi “gel yanımıza” desek yapabilecek mi? Yapamayacak. O yüzden ters düşüyor ne olursa olsun. Her şeyin başı ekonomi. Şimdi [önce] ailesiyle, babasıyla yaşadı ama ayrı eve çıkalım dediler. (K1)

K8 ve K18 de, diğer katılımcılarla benzer bir şekilde ekonomik olarak ailelere bağlı ve bağımlı olmaktan söz etmekte ve boşanma sonrasında ekonomik sorunların yaşanabileceğine dikkat çekmektedirler. Boşanmış olsun olmasın katılımcıların çoğunun ekonomik olarak ailelerine bağımlı olduklarını ve sorunlar yaşadıklarını belirtmeleri, onların boşanma kararlarını etkileyebilecek bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Boşanma sonrası ekonomik sıkıntı tabii ki yaşıyor. Böyle küçük yerde tarlaya, temizliğe gidiyorlar, hayat mücadelesine giriyorlar. Yuva kolay kurulmuyor ama çok kolay yıkılıyor evlilik. (K8)

Evliliğimde ekonomik olarak bağılydım. O zaman çalışmıyordum. Eşim eve bakıyordu. “Hazır yiyorsun, yeme” diyordu. Kavgı çıkıyordu. (K18)

Aynı zamanda katılımcı anlatımlarında kadının ekonomik özgürlüğü üstünde çok durulmuş, erkeğin evine maddi anlamda bakmayışının, boşanma nedenlerinin başında geldiği sıklıkla dile getirilmiştir. Eşlerin maddi sorumlulukları yerine getirmemesinden kaynaklı olarak kök ailelerin, kızları evli iken boşanma öncesinde bile maddi destek sağlamasının, Beypazarı aile yapısında sorunlara neden olduğu hakkında pek çok katılımcı anlatımı tespit edilmiştir. Bu konuda bir örnek verilecek olursa,

Maddiyat anlamında benim kızım da oldu. [Adam] Evine ilaç almazdı. Evine aş almazdı. Ben verirdim buradan [kızım yanıma]) gelip giderken. (K2)

Bazı kadın katılımcılar, çalışmamayı, para kazanmıyor olmayı eşe bağımlılık olarak algıladıklarını ifade etmişler, üstelik eş eve gerekli maddi bakımı sağlamıyorsa ailesine de bağımlı kalarak mağduriyetlerini ikiye katladığı konusunda bilgiler vermişlerdir.

Çalışmayan kadınlar mecbur bağımlı kalıyor. Ailesi sahip çıkmıyorsa veya durumu yoksa kocaya katlanıp o evde oturmak zorunda kalıyor. Buralarda öyleyiz. (K8)

Gerek evin geçimine katkıda bulunmak gerekse kadınların ekonomik bağımsızlıklarını elde etmek istemelerinin bir sonucu olarak Beypazarı’nda kadınların çalışma hayatlarına girişleri gittikçe hızlanmıştır. Aşağıda yer alan örnek bir anlatım, bu konuda fazla yorum gerektirmeyecek kadar açıktır.

Beypazarı artık bacasız fabrika oldu. Bayanlar daha çok iş görüyor. Kendi işlerine sahip oldukları için de anlaşmazlıklarda “çocuklarının psikolojisi bozulmasın” diye boşanıyorlar. Boşanma eskiden çok ayıptı. Dul kadınlar kabul edilmezdi. (K19).

Ancak bazı anlatımlarda katılımcıların, özellikle erkek katılımcıların bazılarının, bu durumdan pek de hoşnut olmadıkları açıkça görülmektedir. Aşağıda bu konudaki örnek ifadelere yer verilmiştir.

Ben yıllarca ona baktım. “Ben çalışmak istiyorum” dedi. Ben kadını çalıştırtmak istemeyen bir adamım. O da zorla çalıştı. Sonra zaten değişmeye başladı. Para da getirmiyordu [eve (K9)

Çalışan kadınlar daha fazla boşanmak istiyor. Özgür oldukları için “Seni çekmek istemiyorum” diye karşı çıkabiliyor. (K8)

Kadınlar ekonomik özgürlüğüne kavuştuğunda eşlerini boşuyorlar. Sebebi, çalıştıkları yerde birinden hoşlanma. Sosyal alanda yeni kişiler ile buluşabiliyorlar. (K15)

Kadın erkek birçok kaynak kişi, boşanmalarda dijitalleşmenin etkisini ekonomi ile de bağlayarak, insanların beklenti ve isteklerinin ekonomik durumlarının elverdiğinin çok ötesine geçtiğini, aslında pek de gerekmeyen yeni bir ürünle internette tanışılmasından sonra artık onun bir ihtiyaç gibi algılandığını söylemişlerdir. Adı geçen nesne her ne olursa olsun ona sahip olma ya da olmama konusunun bir süre sonra evde sorun kaynağı ya da odağı olabildiğini ifade etmiş bulunan katılımcılarımız olmuştur.

Teknoloji (Dijitalleşme) Yardımıyla Aldatma ve Sonrasında Boşanma

Mülakatlar sırasında bize ikincil olarak sancak sıklıkla ifade edilen “aldatma” temasına baktığımızda, katılımcıların bu durumu büyük ölçüde sosyal medya kullanımı ile ilgili buldukları, dijitalleşmenin anlatılan pek çok örnek olayda karşımıza çıkarıldığı görülmektedir. Katılımcıların hemen tamamı,

Beypazarı'nda son yıllarda hızla artan boşanma olayları üzerinde dijitalleşme sonucunda ortaya çıkan sosyal medya etkisi üzerinde ısrarla durmuşlardır. Aşağıda bu konuda bize aktarılan birçok örnek arasından seçtiğimiz bazı anlatımlara yer verilmiştir. Bu anlatımlarda öncelikle karşı cins ile tanışmalarda, sosyal medyanın etkisi üzerinde durulmuş olduğu görülmektedir.

Sosyal medya sayesinde bir kadın veya bir erkekle kolaylıkla tanışabilirsin. Oysa bin yıl yaşısan, belki de o insanla hiç karşılaşma ihtimalin yok. (K14)

İnsanlar bu yolla karşı cinsten birine kolaylıkla ulaşabiliyor. Kötüsü de var iyisi de var. (K16)

Bazı katılımcılar bu tanışıklığı, “Cinsel ihtiyacını giderme” anlamında değerlendirdiklerini düşündüren bazı ifadeler kullanmışlardır. Baskı altında büyütülen bazı gençlerin, bu tanışıklık ve ilişkileri hızla bir sonraki basamağa taşıyıp, ailelerini bu konuya fazla karıştırmadan evliliğe yöneldikleri de bu anlatımlarda kendini göstermektedir.

Cinsel ihtiyacını sosyal medyadan giderme çok yaygın. Cinselliğe hızlı bir erişim var. Bunun yanında anonim olarak birçok şey yapabiliyorsunuz. Baskı ile yetişen ailelerin çocukları cinsel arzularını sosyal mecralarda tanıştığı kişiyle sağlamaya çalışıyor ve kaçıyorlar, süreç çok hızlı ilerliyor. (K15)

Katılımcılarımızın birçoğu, eskiden olduğu gibi şimdi de görücü usulü ile yapılan evliliklerin daha uzun ömürlü ve sağlıklı olduğu konusundaki kanılarını vurgulamış ve bunun nedenlerini aşağıdaki ve benzer sözlerle dile getirmişlerdir.

Sosyal medyadan tanışıp evlenecek olanları araştırma imkânı pek yok. Ama görücü usulünde yedi sülalesini araştırabilirsin. (K14)

Sosyal medyadan tanışıp evlenenler daha erken boşanıyorlar. Görücü usulü ile evlenenler daha geç boşanıyorlar. İnsanlar sosyal medyada olması gerekeni sergiliyorlar. (K15)

İnsan evlendiğinde bile o kişiyi yeni tanır. Sosyal medya, birbirini tanımak için çok kapalı bir yer. (K20).

Bir katılımcı, Beypazarı'nda geçmiş yıllarda gerçekleştirilen “Akraba Günleri'nin” (Uğuzman, 2000a) o dönemde gençler ve aileleri üzerindeki olumlu etkilerinden söz ederek günümüzde bu etkilerin azaldığından şikâyet etmiş ve şöyle demiştir:

Eskiden akraba günlerimiz vardı. Büyükler, küçükler, gençler, yaşlılar, sık sık hep bir arada olurduk. Büyükler küçükleri, yaşlılar gençleri pek çok konuda etkiler ya da öğütlerlerdi. Şimdi bu günler pek yapılmıyor. Ailenin ve akrabanın yerini akranlar ve arkadaşlar aldı. Bu da hiç iyi olmadı. (K5)

Katılımcının bu görüşüne onay verip vermediğini sorduğumuz bir diğer katılımcı ise şu şekilde kendini ifade etmiştir:

Eskiden için söylendi ise doğru olabilir ama bugün tam tersi. Gittikçe azalan bu günlerde, bir akrabasının evinde gördüğü yeni bir eşya, ya da akrabasının üzerinde gördüğü bir mücevher, kadın evine döndüğünde kocasının başına dert oluyor. “Onlar almış biz de alalım” diye başlıyor kafa şişirmeye. (K13)

Bazı katılımcılar sosyal medyanın boşanmaları arttırabileceği yönelik kaygılarını kesin bir dil ile ifade etmektedirler. Buna ilişkin cümleleri K12 ve K19'un aktardıklarında açıkça görebilmek mümkündür.

Sosyal medyadaki karışıklıklar boşanma sebebi olabiliyor. Bu telefonlar çok tehlikeli. (K12)

Telefonun fazla kullanılıyor olması, boşanmalara yol açabilir. (K19)

Sosyal medya ve teknolojik okuryazarlığın birlikte ilerlemesi yüzünden boşanmalar daha çok arttı. Beypazarı'ndan olan kişilerle aldatmıyorlar, dışarıdan olan insanlarla birlikte aldatıyorlar. Daha çok erkekler, sosyal medyadan tanıştığı dışarıdan biriyle evleniyor. Kınama ve ayıplama faktöründen dolayı insanlardan çekiniyorlar. (K15)

Aynı zamanda bazı katılımcılar sosyal medyanın aile mahremiyetini bozucu bir etki oluşturabileceğine dair kaygılarını da dile getirmişlerdir. Bu ifadeleri K21 ve K22'de görebilmek mümkün olmaktadır.

Sosyal medya özendiriyor. Sosyal medyayı ters, amacı dışında kullanıyoruz. Maneviyatın dışında kullanıyoruz. Mahremiyet olmalı. Şahsen ben ailemi paylaşmıyorum. (K21)

Sosyal medyada her şey gözüktüyor, özentilik ortaya çıkıyor. Sosyal medyada açıklık var, şimdiki nesilde her şey var (K22)

Bazı katılımcılar ise sosyal medyanın eşler arasında ilgisizlik ve duygusal ihmal oluşturabileceğine dair kaygılarını dile getirmişlerdir.

Sosyal medya yüzünden eşler birbirine daha ilgisiz oldu. Telefona bakarken araba çarpacak mesela, hiç farkında bile olmuyorlar. Yanındakine seslenmek yerine telefonla arıyorlar, görüyoruz bunları. Sosyal medya yüzünden eşler birbirini duygusal anlamda veya başka şekilde; her anlamda birbirlerini ihmal etmeye başladı. (K11)

Bu anlatımlarda Beypazarlı katılımcıların boşanmalarda dijitalleşmenin olumsuz etkisi hakkındaki görüşleri açıkça kendisini göstermektedir. İlginç bulduğumuz bir diğer örnek olaya da aşağıda yer verilmiştir.

Kocam ve ben, her ikimiz de öğretmeniz. Boyumuzca çocuklarımız var. Bir süredir aynı bilgisayar kullanıyorduk. Ben tabii ev, iş, eş, çocuklar derken çok yoruluyor, erkence yatıyorum. Eşim de, eski eşim yani, bir iki kadeh bir şey içer, azıcık bilgisayarda oyalanır, sonra yatar. Aklımın ucundan bile geçmezdi. Bir sabah kalktım, bilgisayar açık... Tüm yazışmalar orada... Aylardan beri... Neyse... Boşandık tabii. (K23)

Boşanmanın Gerçekleşmesinde Ailedeki Çocukların Rolü ve Etkisi

Araştırmamız sürecinde dördüncü tema olarak Beypazarı ilçesinde yaşanan boşanma deneyimlerinin, çocukların aile kurumu içerisindeki durumu ile ilişkisi karşımıza çıkmaktadır. Bazı katılımcılar, çocuğun boşanma konusunda engelleyici bir etkide bulunabileceğini ifade ederken diğer bazı katılımcılar ise çocuk sahibi olmanın boşanmayı engellemeyeceğini ifade etmektedirler. K4 ve K7'nin cevaplarında bu iki karşıt görüşü izlemek mümkün olmaktadır.

Çocuklu aile de boşanıyor, biraz gecikme olabiliyor ama boşanıyorlar. Çeşitli bahanelerle bitiriyorlar. Çocuklar için deniyorlar ama bitiriyorlar. (K4)

Ben boşanmadım. Trilyonlar ödüyorum şu yaşta, işe girdim de boşamadım gavurun adamını. Bir tane oğlum var bu dünyada, anası da boşanmış dedirtmeyeceğim diye herifi sineme çektim. Yiyip içip kahvede taş oynuyor. “Keşke boşansaydım diyorum da oğluma laf gelmesin diye boşanmıyorum. Kimse de çekmesin boşansınlar. Herkes kendi halini görsün. (K7)

K16 ve K11’de benzer bir şekilde çocuk sahibi olmanın boşanma kararını geciktirdiğini ifade etmektedir.

Önceden de çok sorunlarımız olurdu etrafımızdakiler hep düzeltme yoluna gittiler. Ben de çocuklarım var diye onları dinliyordum düzelir mi ümidiyle ama düzelmiyor. Sonuncunda karışmadılar. (K16)

Bir buçuk sene boşanmayı geciktirdim. Çocuk yüzündendi. (K11)

K15’te çocuğun boşanma üzerindeki etkisine değinirken aynı zamanda çocuğun yaşının küçük olmasının boşanma üzerinde etkisi olabileceğine değinmektedir. Katılımcımızın ifadesine göre çocuklar on sekiz yaşına gelince daha da çok kadının eşinden boşanma kararı alması kolaylaşmaktadır.

Çocuklar on sekiz yaşına gelince “çekmemi gerektirecek bir şey kalmadı” diyerek boşanmalar olabiliyor. Çocuğun boşanma üzerinde büyük bir etkisi var. (K15)

Boşanma sürecinde bazen çocuklar aktif olarak bu sürecin içinde de yer alabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar evlilikteki bazı sorunları görebilmekte ve onların düşünceleri ve davranışları, boşanma kararını etkileyebilmektedir. Bu duruma ilişkin K2’nin ve K10’nun kişisel deneyimlerine dayalı ifadeleri karşımıza çıkmaktadır.

Çocuğun aklı erdi. Torunum ‘Anne sen bunu ne çekiyorsan boşan artık!’ demiş. “Oğlum sen bunu bilinçli olarak mı söylüyorsun?” demiş anası. “Evet” demiş o da. On bir-on iki yaşlarındaydı. “Tamam oğlum sen bunu dediysen” demiş, gitmiş direkt mahkemeye vermiş kendisi kızım. Oğlanı şahit yazdılar. Gece üçte gelirdi, internette konuşurdu, başka kadınlarla konuşurdu... Derken, tamam tamam deyince bitivermiş iş. (K2)

Çocuklar evimizdeki sorunları yıllar içinde sorguladılar. Başkalarının boşanıp boşanmadığı konusunda düşündüler. Boşanan aileleri gördükçe normal görmeye başladılar. Anormal olarak görüp sonra gittikçe etraftaki boşanan aileleri gördükçe normaleştirdiler. (K10)

K6 da benzer bir şekilde çocuğun boşanmadaki etkisini ifade ederken çevrenin etkisine de değinmektedir.

Çocuk olduğu için boşanma” dediler. Ona iki buçuk- üç sene şans verdim ama psikolojik ve fiziksel şiddet devam etti, şiddet içinde büyüyen çocuğun ruhsal dengesi bozuluyordu, oyuncakları [herkesin]kafasına atıyordu. (K6)

Bu konudaki katılımcı ifadeleri arasında bir tanesi oldukça dikkat çekmektedir.

Benim bilgisayarla, sosyal medyayla hiç işim yok. Bilgim de yok. Ama benim oğlan babasından şüphelenmiş. Kadınla olan yazışmaların hepsini bir kâğıda döktürmüş. Getirdi bana okuttu. Daha oturacak mısın bu adamla?” dedi. Sonra zaten her şey çok hızlı ilerledi. (K3)

Boşanmalarda Kök Ailenin Etkisi

Katılımcılarımızın deneyimlerine ve anlatımlarına dayanarak, dördüncü tema olarak oluşturduğumuz, katılımcılarımızın kök ailelerinin boşanma durumunda oynadıkları rol ve etkilerine baktığımızda, aşağıdaki hususlar göze çarpmaktadır. Öncelikle ailenin büyüklerinin, özellikle de bir ya da iki önceki kuşağın, boşanma konusunda oldukça olumsuz tutumlara sahip oldukları görülmekte ve duyulmaktadır. Bu konuda aşağıda yer verdiğimiz katılımcı anlatımları şöyledir:

Ailede yaşlılar bir araya gelip [gençlerin] bir arada olmalarını sağlamaya çalışıyorlar. İki tarafla da görüşülüyor. Olursa oluyor. Yine cereyan ederse boşanmaya gidiyorlar. Boşanmada ailenin rızası önemli ama zorunda kalıyorsa ne yapacak. Mecbur aileye gelecek. Tavır olmaz, evlat sonuçta. (K2)

[Boşanmada] ailenin rızasını almak önemli. Benim evlenirken annem babam attı imzayı, benim yaşım yetmiyordu. Boşanırken anneme sormadım, sahip çıkmıyordu, destek çıkmıyordu. Çocuklarım dedi “Sen zaten çalışıyorsun” diye, öyle boşandım. (K16)

Diğer katılımcılara benzer bir şekilde K17'nin ifadelerinde de benzer sözlere rastlanmakta, ailelerin gençlerin evliliklerinde müdahaleci olabildiğini ve bazı kararlara karışabildikleri belirtilmektedir. Örneğin K17, K18 ve K20 sanki ağız birliği etmişçesine kayınvalidelerinin evliliklerine karıştığını ve bu durumdan bazı zamanlar şikâyetçi olduklarını belirtmektedirler.

Burada genelde aileler çok müdahale eder. Ben de kaynanamla yaşadım, eşimden çok onların sözü geçerdi. Ailemde kalmak için gitmek isterdim, eşim müsaade etmezdi, kaynanam “gitsin” dediği için giderdim. (K17)

18 yıldır evliyim kayınvalidem hâlâ karışıyor. Her pazar eşim ailesinin yanında. Kadınlar bunu yapamıyor. Ben oğluma “Her pazar bize gelme” diyorum. Okusun, gitsin, gelmesin her hafta. Eşine çocuğuna sahip çıksın. (K18)

Kaynana çok karışıyor, erkek arada kalıyor aileler çok dâhil oluyor. (K20)

Evlilik kararı alınmasında ve evliliğin daha iyi bir şekilde sürdürülmesi konusunda da ailenin önemli bir yer tuttuğunu söyleyebiliriz. Nitekim katılımcılarımızın aktarmış olduğu deneyimlerde de evlilikte karşı tarafın ailesiyle anlaşmanın önemi vurgulanmaktadır.

Evlilik kararı alınması kökte biter. Köklü aile önemli. Annesi babası sülalesi belli insanlar, oturup kalkmasını bilen insanlar olmalı. (K9)

Evlilik kararı alınırken aileye de geçime de bakılmalı. Her şey düzenli olursa güzel gider zannedersem. (K7)

Bu alt başlık ile ilgili olarak sohbet ettiğimiz katılımcıların neredeyse tamamı gerek sözcüklerinde gerekse söylediklerinin satır aralarında, yuvaların eski geleneksel usullerle kurulmasının önemini belirterek dijitalleşmenin bu çok özel alana girmesinden hiç hoşnut olmadıklarını dile getirmişlerdir.

Boşanma ve Şiddet

Diğer bir tamamımız olan aile içindeki şiddet hem fiziksel hem de psikolojik şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılarımızın boşanma kararlarını etkileyen en önemli etkilerden birinin şiddet olduğunu söyleyebiliriz. K6'nın deneyimlerinde bu durumu görmemiz mümkün olmaktadır.

Eşim tarafından psikolojik ve fiziksel şiddet gördüm. Kendinden çok gördüm, ondan ayrıldım. Evlendikten bir ay-on beş gün sonra şiddete başvurdu, ailesi ile anlaşamadığında bana sataşırdu, ailesi ile benim bir sorunum yoktu. (K6)

Benzer bir şekilde K16 da boşanma kararında şiddet görmesinin etkili olduğunu belirterek bu durumdan çocukların da rahatsız olduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanda katılımcımız, ayrılma kararında çocuklarından destek aldığını da söylemiştir.

Boşanma sonrası çocuklarım çok üzülmediler. Babaları beni dövüyordu o yüzden huzursuz oluyorlardı, boşanınca rahatladılar. Fiziksel ve psikolojik şiddet vardı. “Çocuklarımdan destek gördüm, başka kimseden görmedim. (K16)

Diğer bir katılımcımız ise şiddetin sadece fiziksel olmadığını vurgulayıp psikolojik şiddet gördüğünü aktarmaktadır. Nitekim katılımcılarımızın birçoğu, psikolojik şiddetin boşanma kararını etkilediğini ifade etmektedir.

Boşanmamı geciktiren ya da engelleyen şey, çocuklar açısından oldu sadece ve karşı taraf istemeden boşanılmıyor tabii. Psikolojik şiddet yapan insanların da onun istemesi lazım. Bilemiyorsun işte boşanılması gerektiğini o psikolojik şiddetle. (K10)

Sohbetlerimiz sırasında şiddet konusunda belirginleşen bir diğer faktörün, TV’lerde ya da sosyal medyada sık rastlanan şiddet yüklü olayların etkileyici, özendirici, örnek oluşturucu özelliği dile getirilmiştir. Katılımcılar, eskiden çok seyrek duyulan bu tip olayların sıklaşmasında benzer olayların ortaya dökülmüş olmasının neden olduğunu belirterek, çocukluktan başlayarak şiddete karşı tutumların bireylere yerleştirilmesi gereğinden söz edilmiştir.

Boşanmaya Çevrenin Bakış Açısı

Boşanma deneyimlerinde ortaya çıkan altıncı ve son tamamımız, çevrenin boşanmaya karşı geliştirdiği bakış açısıdır. Beypazarı’nda çevrenin boşanmaya bakışı ve boşanmanın çevre tarafından ne kadar kabul edildiği, bireylerin boşanma kararını etkileyebilecek önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Katılımcılarımızdan bazıları boşanma kararının çevre tarafından kimi zaman kabul edilmediğini ve bazı söylentilerin ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu duruma ilişkin K8, boşanma sırasında çevrenin bakış açısının nasıl değiştiğini ve boşanmalara karşı çevrenin olumsuz yargılarının olabileceğini şöyle anlatmaktadır.

Boşanma sırasında çevrenin bakışı değişiyor. Olumsuz bakıyorlar. Boşananlara artık daha rahat, özgür gibi bakıyorlar. (K8)

Ama çenemiz duruyor mu durmuyor. “Aaa! falancanın kızı, aaa! falancanın oğlu şey etmiş. Kim hata etti kiminle şey yedi.” Düşün yani buna ne yapabilirsin? Bayram gelecek, seyran gelecek. Düğündür, şeydir. Sormayacaklar mı hani sana, nerede senin hanımın? Hanımın gelmemiş aaa! ayrı mısınız? (K1)

K16 da boşanma sonrasında çevresi tarafından bazı olumsuz söylemlerle karşılaştığını ve kendisinin suçlu bulunduğunu ifade etmektedir. K2 ise benzer bir şekilde boşanma sonrasında özellikle kadınlara karşı birtakım olumsuz tutumların yansıtıldığını belirtmektedir. K17, benzer kınamanın olabileceğini ancak bu durumun ilgilinin yüzüne karşı olmadığını söylemektedir.

Etrafımdakilerden beni de suçlu bulan oldu. Kocasına sahip çıkamadı gibi şeyler söylendi. (K16)

Çevrendekiler “Çekemedi mi? Çekseydi” deyiverirler içini bilmeyince... İçi başka türlü, dışı başka türlü. Aldatma var, neyini çekecek? On iki sene çekti. Geldi gitti, geldi gitti çocuğu bende doğdu. Benim evimde doğdu. Ondan sonra baktı olacağı yok, veriverdi mahkemeye. (K2)

Boşanan kişiler uzaktan kınanabilir, yüzüne karşı dışlama olmaz. (K17)

Diğer bir katılımcımız ise kınama durumunun daha çok kadına yönelik olduğunu ancak sadece kadınlara özgü olmadığını söyleyerek, erkeklerin de kınandığına ilişkin deneyimlerini paylaşmaktadır. Nitekim katılımcılarımızın deneyimlerinden hareketle, Beypazarı’nda bireylerin boşanma sonrasında “kocana bakmadın”, “kadınına bakmadın” “sahip çıkamadın”, “falanca- filancanın kızı-oğlu ne etmiş” gibi olumsuz söylemlerle karşılaştıklarını söyleyebiliriz. Kimi zaman da çevre tarafından boşanmanın bir kabahat olarak algılandığı da bir gerçektir.

Yüzüme karşı olmasa bile arkamdan konuşuyorlardı. Vücut dillerini anlıyordum. Boşanma sebebimiz ne olursa olsun benimle veya boşandığım hanımla konuşmadan yargılıyorlardı. Kadına bakmadın diyorlardı. Özelime karıştırmam. Yüzüme karşı tepki almadım çok. Beni sevmeyen arkamdan konuşuyor, seven “hayırlısı olsun” diye yüzüme söylüyor. Ben düşünülere gidemiyorum. Bana eskiden ‘abi’ diyenler şimdi yüzüme bakmıyor. ‘‘Ufak yerde beni herkes biliyor. Ben herkesi diskalifiye ettim. Kırk dört yıllık kuyumcuym, kuyumcular çarşısına [boşandıktan sonra] on üç sene gitmedim. (K9)

Boşanma sırasında insanların bakış açısı değişiyor. Bir akrabamız boşandı, herkesin bakışı değişti. Amcalarının, yengelerinin... Onu çok kötü gördüler. Ta Almanya’da evlendi. Hâlbuki kabahat eşinde ve kayınvalidesindeydi, onun hiçbir kabahati yoktu. (K7)

Boşanma olgusuna karşı çevrenin olumsuz bakış açılarının aksine bazı durumlarda boşanma süreçlerinde çevrenin desteği de söz konusu olabilmektedir. Bazı katılımcılarımız boşanma kararını alırken ve boşanma süreçlerinde çevreden bir hayli destek aldıklarını ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar ise çevre tarafından hiçbir zaman olumsuz bir söylemle karşılaşmadığını belirtmişlerdir.

Bir insan ayrıldığında tanıdıksa çevresinde destek olanlar da oluyor. Hadi evlendirelim şeklinde. Dulluk başa bela derler ya. Annesi babası iş konusunda da yardım edebiliyor. (K4)

Boşanma sonrasında ailem ve arkadaşlarım, çocuklarım destek oldu. Özellikle büyük kızım. Küçükler çok anlamadı da. (K10)

Bu tema kapsamında katılımcılarla yaptığımız görüşmelerde dijitalleşmenin, boşanmaya karşı gösterilen olumsuz tutumlar konusunda bir yumuşamaya sebep olduğu konusunda görüşler de ortaya çıkmıştır. Önceki yıllarda bu olguya karşı daha katı ve olumsuz düşüncelere sahip olan kişilerin zamanla, TV’de ve sosyal medyada gördükleri çok sayıda örnek karşısında eskiden olduğunun aksine daha hoşgörülü davrandıkları, her yolu denedikten sonra yine de yürüyemeyen ya da yürütülemeyen evliliklerde boşanmanın son çare olabileceği konusunda fikirleri ileri sürmüşlerdir.

Sonuç

Dijitalleşme ve dijitalleşmenin etkileri günümüzde üzerinde giderek daha fazla düşünülen, daha çok tartışılan bir konu olarak gündeme gelmektedir. Dijitalleşmenin etkileri sadece teknolojik değişimleri değil toplumsal ve sosyal açıdan bazı dönüşümleri de beraberinde getirmektedir. Teknolojik gelişmelerin ve

dijitalleşmenin etkilediği alanlardan biri de ailedir. Toplumun çekirdeğini oluşturan, toplumsal yapıdaki maddi ya da manevi her türlü değişimden etkilenen, kendi bünyesindeki değişimlerle de toplumsal yapıyı az ya da çok etkileyen aile, yapılan bu çalışmada temel olarak ele alınmış, bu alanda son yıllarda boşanmalar sonucunda sıklıkla gözlenen çözümler, dijitalleşme ile bağlantısı yönünden incelenmeye çalışılmıştır. Beypazarı'nın yerlisi olup yörede yaşayan, kendisinde ya da yakın çevresinde bir boşanmayı deneyimlemiş olan kadın ve erkeklerle yaptığımız yüz yüze görüşmelerde yer alan bilgi ve bulgular analiz edildiğinde karşımıza altı tema çıkmıştır. Bu temaları; Ekonomik Etkiler ve Boşanma, Teknoloji (Dijitalleşme) Yardımıyla Aldatma ve Sonrasında Boşanma, Boşanmanın Gerçekleşmesinde Ailedeki Çocukların Rolü ve Etkisi, Boşanmada Kök Ailenin Etkisi, Boşanma ve Şiddet, Boşanmaya Çevrenin Bakışı olarak sıralamak mümkündür.

Araştırmanın bulgularını incelediğimizde, öncelikle ve özellikle ekonomik açıdan kadının eşine bağımlı olması yüzünden özgür olmamasının, boşanma kararında genellikle geciktirici bir unsur olarak karşımıza çıktığını söylemek gerekir. Görüşmelerimiz sırasında katılımcılarımızın büyük bir çoğunluğu, ekonomik olarak, son yılların moda hâline gelen söyleyişle “kendi ayakları üzerinde durma”nın önemine dikkat çekerek bu konuda ekonomik koşulların yeterli olması gerektiğinin altını çizmiştir. Boşanma sonrasında bireylerin vermeleri gereken en önemli karar; boşanan kişinin evlenmeden önce yaşadığı kendi kök ailesinin evine geri dönmek ya da ayrı bir evde yaşamak olarak gösterilmektedir. Erkek için pek de sorun olarak algılanmayan bu durum, kadın için daha fazla önem taşımakta, kadın eğer çocuğu ya da çocukları varsa ikinci seçeneği daha fazla tercih etmektedir. Ancak bu kararı etkileyen en önemli unsur, yine kadının ekonomik durumunun yeterli olup olmaması ile ilgilidir.

Çalışmamızda boşanmaya yol açan ve etkileyen en önemli unsur, eşin bir başka kişi ile ilişkisinin olması durumu olarak karşımıza çıkmıştır. Dijitalleşme ile eşi aldatma olaylarının son yıllarda iç içe girdiğini sıklıkla vurgulayan katılımcılarımız, bir yandan teknolojinin aile içindeki mahremiyeti bozabileceği yönündeki kaygılarını dile getirirken aynı zamanda sosyal medya ve teknolojiyi, aldatmayı kolaylaştırıcı bir unsur olarak değerlendirmişlerdir. Çalışmamızda boşanma deneyimlerinde önemli olan bir diğer unsur, sahip olunan çocuk ya da çocuklardır. Beypazarı ailesinde, bir ailede çocuğun varlığı, ebeveynlerin boşanma kararını etkileyip geciktirebilmekte olduğu gibi boşanmayı tamamen engelleyici de olabilmektedir. Görüşmelerimiz sırasında katılımcılarımızın bazıları çocuğun bu etkisini daha önemli ve daha katı bir şekilde engelleyici bir faktör olarak ifade ederken diğer bazıları da eğer gerekli ise boşanmanın eninde sonunda gerçekleşeceğini, çocuğun varlığının bu kararda sadece geciktirici bir unsur olabileceğini ifade etmişlerdir. Çalışmamızda ortaya çıkan bir diğer bulgu da Beypazarı'nda boşanmayı etkileyen bir unsur olarak evlilik ilişkisinin başlamasında, sürmesinde ve sonuçlanmasında evlenecek olan kişilerin ailelerinin önemli etkisidir. Katılımcılarımızın aktarmış olduğu deneyimlerde, eşleriyle olan ilişkilerine diğer aile bireylerinin müdahale etmesinin, çoğunlukla olumsuz sonuçlarından söz edilmektedir. Ailelerin, boşanma kararı alan çiftlere de müdahale ettikleri, boşanmayı durdurmayı ya da yavaşlatmayı istedikleri, buna rağmen boşanmanın kaçınılmaz olduğu anlaşıldığında ise çocuklarına yardımcı olmaya çalıştıkları gözlenmiştir. Araştırmamız sonucunda ortaya çıkan bir diğer önemli bulgu ise aile içi şiddetin boşanma kararının alınmasını etkileyen önemli bir etken olduğudur. Katılımcılarımız şiddeti sadece fiziksel olarak tanımlamamakta aynı zamanda onun psikolojik boyutuna da değinmektedir. Ayrıca boşanma deneyimi yaşayan özellikle kadın katılımcılarımız hem fiziksel hem de psikolojik şiddetin, boşanma kararlarını alma konusunda, kendileri için önemli bir neden olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmamızda, boşanma olgusuna karşı çevrenin geliştirdiği olumsuz bakış açısı da ön plana çıkmıştır. Bu bakış açısı, boşanacak olan kadınları olduğu kadar erkekleri de etkilemekte, çevrenin yergisel yaptırımları, başka bir söyleyişle kınamaları, yerli yersiz öğüt vermeleri ya da bilmeden yorumlar ve dedikodular yapmaları vb., onların boşanma kararına etki ederek en azından bu kararı bir süreliğine olsa bile ertelemelerine neden olmaktadır. Görüşmelerimiz sırasında katılımcılarımızın bize aktardığı deneyimlerde, boşanma sonrasında kendileri hakkında bazı olumsuz dedikoduların ortaya çıktığı ya da çıkabileceğine dair kaygıları, sıklıkla dile getirilmiştir.

Özetle ve sonuç olarak, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de doksanlı yıllarda hızla ortaya çıkan ve gelişen dijital teknoloji, oldukça muhafazakâr özellikleriyle dikkatleri çeken Beypazarı aile yapısında, pek çok konuda olduğu gibi son zamanlarda görülen ve sayıları gittikçe artan boşanmalar üzerinde de etkili

olmuştur. Görüşmelerimiz sırasında ortaya çıkan her bir temada; dijital teknoloji, bunun neden olduğu olumsuz durumlar, örnekleriyle bizlere sunulmuş, çok önemli konularda yardımı ve desteği alınacak bu kıymetli teknolojinin, aile yapısını ve dolayısıyla tüm toplumsal yapıyı bozucu olabilen yanlış kullanımı sıklıkla vurgulanmıştır. Araştırmamız ilerledikçe bizlere, bu teknolojinin sadece kadın ve erkek ilişkilerine yardımcı olan, tanışma sağlayan, ilişki ilerleten ve geliştiren işlevlerinden başka var olan diğer işlevlerinin önemi hakkında görüşler de aktarılmıştır. Dijital dünyayı sadece eski arkadaşları bulmak, yeni ilişkiler kurmak, kurdukları bu ilişkileri geliştirmek amacıyla kullanan kişileri, bu diğer işlevlerden de haberdar eden, gerçek ve doğru anlamda aile olmak, karı-koca olmak, ana baba olmak gibi konularda bilgiler veren, doğru teknoloji kullanımı ve teknolojik okuryazarlığın artırılmasına yönelik çevrimiçi kurslar açılmasının gerekliliği de sıklıkla ifade edilmiştir. Boşanma öncesinde ortaya çıkabilecek sorunların profesyonel destekler sağlanarak giderilmesine yönelik önlemler, boşanma sırasında ortaya çıkabilecek olası sorunları en aza indirebilmek, boşanma sonrasında doğru kurumlardan profesyonel destek alabilmek gibi konular, katılımcılarımızın üzerinde durduğu önemli hususlardı. Tüm bunların yanı sıra dijital teknolojiyi kullanarak iletişim kuran, bireylerde mahremiyet bilincini oluşturan ve hangi yaşta olursa olsun kişileri teknolojinin eğitici ve toplumsal fayda sağlayacak biçimde kullanımı konusunda bilinçlendiren çalışmalara ihtiyaç duyulduğu, bu çalışma sonucunda bizleri düşünceye sevk eden konulardan olmuştur.

Yazar katkısı:	Kavramsallaştırma: TU, DA, GG, SYP, SÜ; Veriyi düzenleme: TU, DA, GG, SYP, SÜ; Veri Analizi: TU, DA, GG, SYP, SÜ; Finansman sağlama: TU, DA; Araştırma: TU, DA, GG, SYP, SÜ; Yöntem: TU, DA, GG, SYP, SÜ; Proje yönetimi: TU; Kaynaklar: TU, DA; Gözetim: TU; Onaylama: TU; Görselleştirme: TU, SYP; Taslak metin yazımı: DA, GG, SYP, SÜ; Gözden geçirilmiş metin yazımı: TU, GG, SÜ.
Çıkar çatışması:	Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Mali destek:	Yazarlar bu çalışma için mali destek almadıklarını bildirmiştir.
Etik kurul onayı:	Çalışma için gerek duyulan etik izin, Başkent Üniversitesi Akademik Değerlendirme Koordinatörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler ve Sanat Alan Araştırma Kurulu'nun 08.07.2024 tarih ve 17162298.600-186 sayılı onayıyla elde edilmiştir.
Teşekkür:	Çalışmanın katılımcılarına teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Aklanoğlu, F. (2010). Geleneksel yerleşmelerde kültür turizmi: Beypazarı örneği, *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 10(2), 125-136.
- Aktaş Akoğlu, Ö., ve Küçükkaragöz, H. (2018). Boşanma nedenleri ve boşanma sonrasında karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bir araştırma: İzmir ili örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), 153-172.
- Aktaş, Ç. (2018). Boşanmanın erkekler üzerindeki etkisi: İstanbul örneği. *İmgelem*, 2(2), 29-57.
- Aktaş, G., ve Uray, D. (2021). Erkeklerin boşanma sürecine ilişkin deneyimleri: Denizli'de nitel bir çalışma. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 45(2), 1-28.
- Beypazarı Kaymakamlığı (t.y.). *Beypazarı tarihi*. 8 Ağustos 2023 <http://www.beypazarı.gov.tr/beypazarı-tarihi>
- Can, Y., ve Aksu, N. B. (2016). Boşanma sürecinde ve sonrasında kadın. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58), 888-902. <https://doi.org/10.17755/esosder.258824>
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2. Bs.). SAGE Publications.
- Çetin, T. (2009). Beypazarı'nda turist-yerli halk etkileşimi ve turizmin sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 9(1), 15-32.
- Dursun, A., ve Özkan, M. S. (2019). Genç yetişkinlerin aldatmaya yönelik niyetleri üzerinde aldatmaya yönelik tutum ve sosyal medya kullanımının etkisi. *Kastamonu Education Journal*, 27(2), 475-484. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2560>
- Erdim, L., ve Ergün, A. (2016). Boşanmanın ebeveyn ve çocuk üzerindeki etkileri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(1), 78-84. <https://doi.org/10.17681/hsp.13621>
- Gültekin, N. (2013). Geleneksel konut dokusunda kullanım sürecinin değerlendirilmesi: Beypazarı örneği. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 22(3), 261-272.

- Devlet arşivleri genel müdürlüğü (2009). Dijitalleşme. H. S. Karakaş, F. Rukancı, & H. Anameriç (Yay. haz.), *Belge yönetimi ve arşiv terimleri sözlüğü* içinde (s. 39). Başbakanlık Basımevi.
- Kaya, K., ve Eren, G. T. (2020). Boşanma ve erken boşanmaların artış nedenleri. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(9), 708-728. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2020.538>
- Özcan, M., ve Keskin, B. (2020). Dijitalizasyon bağlamında sosyal dönüşüm, *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(29), 2214-2229. <https://doi.org/10.26466/opus.775748>
- Sancaklı, D. (2014). *Boşanmış annelerin ve çocuklarının boşanma sürecine ilişkin yaşantıları* [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2023). *Evlenme ve boşanma istatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Boşanma-Istatistikleri-202353707>
- Uğur, S. B. (2014). Günümüzde kadının boşanma deneyimleri: Akademisyen kadınlar üzerine bir araştırma. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 4(2), 293-326.
- Uğuzman Er, T. (2000a). Filizlenmekte Olan Bir Görenek: Beypazarı'nda akraba günleri. *Bozok Tarih Kültür Sanat Dergisi*, 1(26), 27-28.
- Uğuzman Er, T. (2000b). *Sosyal-Kültürel yapı ve değişme*. Beypazarı Belediyesi Kültür Yayınları.
- Uğuzman, T. (2023, 27 Ekim). *Sosyal antropoloji ve sosyolojide yeniden ziyaret çalışmaları ve bir örnek araştırma*. [Bildiri sunumu]. BUSOC 2023. - International Sociology Congress, Ankara.
- Uslu, A., ve Kiper, T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 305-312.
- Yıldırım, N. (2004). Türkiye'de boşanma ve sebepleri. *Bilig* (28), 59-81.
- Yıldırım, S. (2020). Boşanma sebepleri üzerine bir araştırma. C. Aslan ve İ. Sanberk (Yay. haz.), *Sosyoloji ve psikoloji araştırmaları* içinde (ss.13-43). Akademisyen Kitabevi.
- Yüce, T., ve Yaman, Ö. M. (2022). Aile mahkemelerinde görev yapan sosyal Çalışmacıların boşanma olgusuna ilişkin düşünceleri üzerine nitel bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(57), 825-862. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.990349>